

ПРОФЕСІЙНО-ОРІЄНТОВАНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ХОРЕОГРАФІЇ ДО РОБОТИ З МОЛОДШИМИ ШКОЛЯРАМИ

Тараненко Ю. П.

кандидат педагогічних наук,

старший викладач кафедри теорії та методики навчання мистецьких дисциплін

Бердянського державного педагогічного університету

вул. Шмідта, 4, Бердянськ, Запорізька область, Україна

orcid.org/0000-0002-1861-9720

aspirant14ulianetta@gmail.com

Ключові слова:

*підготовка майбутніх
учителів хореографії,
хореографічно-творчі
завдання, хореографічні
знання, уміння, навички,
професійно-орієнтована та
інноваційна діяльність.*

У статті розкрито сутність професійно-орієнтованої підготовки майбутніх учителів хореографії до роботи з молодшими школярами. Авторка наголошує на актуальності проблеми підготовки майбутніх учителів хореографії, здатних працювати з учнями початкової ланки як у шкільних, так і позашкільних закладах освіти.

Хореографічна діяльність розглядається як синтез фізичного та естетичного розвитку молодших школярів і позитивно впливає на збереження їхнього здоров'я, задоволення художньо-творчих потреб, сприяє вихованню національної свідомості тощо.

Виокремлено загальнопедагогічні, виконавські й балетмейстерські знання, уміння й навички майбутніх фахівців, необхідні для здійснення художньо-творчого розвитку дітей молодшого шкільного віку.

У процесі професійно-орієнтованої підготовки майбутніх учителів хореографії в Бердянському державному педагогічному університеті нами спеціально моделювалися педагогічні ситуації, які розв'язувалися за допомогою системи хореографічно-творчих завдань. Використання цих завдань сприяло самостійному виокремленню здобувачами професійних завдань, розвитку вміння аналізувати проблемні ситуації, конкретні психолого-педагогічні умови їх виникнення та знаходити шляхи розв'язання.

Надано приклади педагогічних ситуацій і їх розв'язання на дисциплінах професійного спрямування, таких як «Теорія і методика сучасного танцю» й «Теорія і методика роботи з хореографічним колективом».

Зазначено, що майбутні вчителі хореографії, розв'язуючи хореографічно-творчі завдання, мали можливість увести щось своє, моделювати уроки з молодшими школярами, демонструвати вміння імпровізувати, творчо мислити й аналізувати свою діяльність та діяльність інших, сприяли пошуку власних завдань для молодших школярів з розвитку їхніх художньо-творчих здібностей. Формуванню нового педагогічного мислення щодо подальшої хореографічної діяльності з молодшими школярами сприяло активне впровадження різних форм і методів роботи в професійно-орієнтовану підготовку майбутніх хореографів.

Доведено, що формуванню готовності студентів-хореографів до розвитку художньо-творчих здібностей молодших школярів сприяв практико-орієнтований характер освітнього процесу.

PROFESSIONALLY FOCUSED TRAINING OF THE FUTURE TEACHERS OF CHOREOGRAPHY FOR WORK WITH YOUNG SCHOOL STUDENTS

Taranenko Yu. P.

Candidate of Pedagogical Sciences,

Senior Teacher at the Department of the Theory and Technique of Training of Art Disciplines

Berdyansk State Pedagogical University

Schmidt str., 4, Berdyansk, Zaporizhzhia region, Ukraine

aspirant14ulianetta@gmail.com

Key words:

Training of the future teachers of choreography, choreographic creative tasks, choreographic knowledge, abilities, skills, professionally focused and innovative activity.

In article it is explained an essence of the professional focused training of the future teachers of choreography for work with young school students. The author notes relevance of a problem of training of the future teachers of choreography capable to work with pupils of elementary school as in school and out-of-school institutions of education.

In article the choreographic activity is considered as synthesis of physical and esthetic development of young school students and has positively influence with saving of their health, satisfactions of artly creative requirements, promotes development of national consciousness and so forth.

Highlighted the general pedagogical, performing and choreographic knowledge, skills of the future experts necessary for implementation of art and creative development of children of young school.

In the course of the professional focused training of the future teachers of choreography at the Berdyansk State Pedagogical University we specially modelled pedagogical situations which could be solved with the help of a system of choreographic and creative tasks. The use of these tasks contributed to the independent selection of professional tasks by applicants, the development of the ability to analyze problem situations, specific psychological and pedagogical conditions of their occurrence and find solutions.

In article it is provided examples of pedagogical situations and their solutions by disciplines of the professional direction, namely: "Theory and technique of modern dance" and "Theory and technique of work with choreographic collective".

It is noted that future teachers of choreography, solving choreographic and creative tasks, had an opportunity to bring in something special, to model lessons with young school students, to show ability to improvise, to creatively think and analyze the activity and others, promoted searching of own tasks of development of their artly creative abilities for young school students. The formation of new pedagogical thinking on further choreographic activities with younger students was facilitated by the active introduction of various forms and methods of work in the professionally-oriented training of the future choreographers.

It is proved that formation of readiness of the students of choreography for development of artly creative abilities of young school students was promoted by the practice-focused nature of educational process.

Сьогодні висуває нові вимоги до реформування вищої мистецько-педагогічної освіти в Україні, яка б забезпечувала впровадження інноваційних стратегій розвитку індивідуальності, творчої активності, самостійності та становлення професійної компетентності майбутніх учителів хореографії. Саме тому модернізація процесу

підготовки майбутніх учителів хореографії орієнтована на формування фахівців, спрямованих на творчу працю, професійний саморозвиток і мобільність, готових до застосування нових форм і методів у майбутній педагогічній діяльності.

Одним із найважливіших завдань професійної підготовки майбутніх учителів хореографії є фор-

мування готовності працювати з дітьми різного віку. Це змушує залучати до змісту професійної підготовки майбутніх фахівців питання, пов'язані з хореографічним навчанням дітей молодшого шкільного віку.

Проблема підготовки мистецько-педагогічних кадрів перебуває в царині наукових інтересів багатьох учених. Зокрема, вивчається історія розвитку вищої мистецько-педагогічної освіти (Т. Благова, С. Горбенко, О. Щолокова та ін.); особливості підготовки майбутніх учителів мистецьких дисциплін загалом (А. Болгарський, С. Горбенко, Т. Завадська, А. Козир, Л. Масол, О. Отич, Г. Падалка, О. Рудницька, О. Щолокова й ін.) і вчителів хореографії зокрема (Л. Андрощук, О. Бурля, Н. Горбатко, О. Єфімчук, Б. Колногузенко, О. Кравчук, О. Мартиненко, О. Реброва, Т. Сердюк, О. Таранцева, М. Тихонов, О. Філімонова та ін.). Проблема хореографічної підготовки майбутніх учителів початкових класів була предметом вивчення П. Коваль, І. Поклад, Б. Стасько, А. Чернишової, О. Фокіна й ін.

Теоретичні та методичні аспекти роботи з дітьми молодшого шкільного віку висвітлюються в працях Л. Бондаренко, В. Богути, Ю. Гончаренко, О. Мартиненко, А. Тараканової та ін.

Дослідники зазначають, що серед різноманітних завдань хореографічної роботи з дітьми молодшого шкільного віку, особливо в практиці шкільної освіти, пріоритет має надаватися не формуванню вмінь і навичок, а розвитку творчих здібностей. Тому важливо готувати майбутнього вчителя хореографії, який здатний виховати творчо обдаровану дитину.

Аналіз змісту наукових праць і дослідження педагогічного досвіду дав змогу дійти висновку про недостатню готовність молодих учителів хореографії до розвитку креативних можливостей учнів у шкільних і позашкільних закладах освіти й про необхідність усебічного комплексного дослідження професійно-орієнтованого освітнього процесу в педагогічних ЗВО.

Мета статті – розкрити сутність професійно-орієнтованої підготовки майбутніх учителів хореографії до роботи з молодшими школярами з метою розвитку їхніх художньо-творчих здібностей.

Метою професійно-орієнтованої підготовки майбутніх учителів хореографії є формування в них готовності до розвитку художньо-творчих здібностей молодших школярів, що передбачає вдосконалення психолого-педагогічних і хореографічних (виконавських і балетмейстерських) знань, умінь і навичок.

Під хореографічними знаннями розуміють засвоєння теоретичного досвіду, результат оволодіння людиною дійсності, її пізнання в галузі хореографічного мистецтва – основу становлення

професійної майстерності майбутнього педагога, яка оцінюється рівнем узагальнення знань з педагогіки й психології, методик навчання; умінням використовувати на практиці як репродуктивно, так і творчо [2].

Хореографічні вміння – це свідоме оволодіння сукупністю певних навчальних операцій або можливість успішного усвідомленого виконання хореографічних дій на основі набутих знань [2]. Їх сутність полягає у визначенні структури, змісту, методики проведення навчальних занять з хореографії, способів підготовки до них, використанні найважливіших прийомів створення проблемних ситуацій, здійсненні контролю.

До хореографічних умінь і навичок, якими має володіти вчитель хореографії, О. Бурля зараховує балетмейстерські, організаторські, дизайнерські й менеджерські. У розробленій дослідницею концептуальній моделі формування педагогічної майстерності майбутнього хореографа інтерес становлять схарактеризовані автором знання, уміння та навички з теорії й методики хореографічної роботи з дітьми (зміст, особливості хореографічної роботи з дітьми різного віку, організації їхньої концертної діяльності; принципи, форми, методи, напрями й умови організації освітнього процесу, види планування та форми звітності; тощо); знання й уміння з балетмейстерської роботи [1].

На нашу думку, засадничими у формуванні готовності майбутніх учителів хореографії до розвитку художньо-творчих здібностей молодших школярів у процесі професійної підготовки в педагогічному ЗВО є три групи знань, умінь і навичок: загальнопедагогічні, хореографічні виконавські та балетмейстерські (таблиця 1).

Професійно-орієнтована підготовка майбутніх учителів хореографії здійснювалася в процесі викладання фахових дисциплін у Бердянському державному педагогічному університеті.

Наведемо приклад варіантів практичних занять з фахових дисциплін загальнопедагогічного спрямування.

Наприклад, хореографічно-творчі завдання з теми «Розвиток художньо-творчих здібностей молодших школярів методом імпровізації» з дисципліни «Теорія і методика сучасного танцю» (II курс, 4 семестр) на закріплення знань з вікових та індивідуальних особливостей дітей молодшого шкільного віку в процесі хореографічної діяльності, формування їхньої творчої уяви та фантазії (педагогічно-творчі знання й уміння).

Розв'язанню хореографічно-творчих завдань студентами сприяла запропонована викладачем система педагогічних квазіпрофесійних ситуацій.

Педагогічна ситуація 1

Перед проведенням заняття із джаз-модерн танцю для дітей молодшого шкільного віку треба

Загальнопедагогічні, виконавські та балетмейстерські знання, уміння й навички майбутніх учителів, необхідні для розвитку художньо-творчих здібностей молодших школярів

Загальнопедагогічні знання й уміння	Виконавські знання й уміння	Балетмейстерські знання й уміння
– знання вікових та індивідуальних особливостей дітей молодшого шкільного віку; – знання теорії про дитину як унікальну особистість; – знання теорії та методики проведення уроків хореографії; – уміння розробляти різні види уроків хореографії для молодших школярів; – уміння формувати творчу уяву та фантазію дітей на уроках хореографії; – здатність застосовувати традиційні й інноваційні методики, які сприяють умінню застосовувати засоби естетотерапії на уроках хореографії	– знання теоретичних і методичних основ хореографічного мистецтва; – уміння виразно та методично грамотно виконувати танцювальні рухи; – уміння імпровізувати в процесі танцювальної діяльності; – уміння працювати над виробленням власного індивідуального стилю	– знання вимог до дитячого танцювального репертуару; – уміння організовувати дитячий колектив і мотивувати на досягнення розвитку творчості; – уміння обирати соціально значущі та актуальні теми для постановок у процесі роботи з молодшими школярами; – уміння розробляти оригінальну сценографію й добирати якісний музичний супровід; – уміння включати творчу імпровізацію молодших школярів у танцювальні постановки

визначити рівень розвитку художньо-творчих здібностей учнів.

Хореографічно-творчі завдання:

1. Розробіть творчі вправи, які дають змогу з'ясувати рівень розвитку художньо-творчих здібностей молодших школярів.

2. Доберіть творчі завдання різного рівня складності для дітей молодшого шкільного віку з метою розвитку їхніх художньо-творчих здібностей, урахувавши вікові та індивідуальні особливості.

Педагогічна ситуація 2

На занятті із сучасного танцю вчителю необхідно вивчити з учнями танцювальну комбінацію з додаванням сольної імпровізації для формування їхньої творчої уяви та фантазії.

Хореографічно-творчі завдання:

1. Сплануйте варіанти завдань із сольної імпровізації, урахувавши інтереси й вікові особливості дітей.

2. Уявіть, що Ви вчитель хореографії. Підготуйте фрагмент вивчення нової танцювальної комбінації, застосовуючи метод театралізації та імпровізації.

На думку Ж. Тетяни (II курс), вдалою буде пропозиція більш вільної форми проведення уроку хореографії: творчі вправи із сольної імпровізації, які передбачають засвоєння можливостей простору (рухатися по всій площі, намагаючись пройти через центр, зайти в кути, йти по колу, діагоналями, ламаними лініями тощо). Тетяна до вправ підбрала образи, знайомі для дітей молодшого шкільного віку (павук, малюк, бджілка, кріт, зайчик тощо).

К. Єлизавета (II курс) у ролі педагога розучувала з дітьми (студентами-однорічниками) танцювальну комбінацію «Визволення принцес», у

яку включила імпровізацію молодших школярів, а саме: у першій частині комбінації дітям було запропоновано передати рухами сум і самотність полоненої у вежі принцеси, а потім – імпровізація боротьби героїв зі злим драконом, перемога та визволення принцеси.

Отже, майбутні вчителі хореографії на практичному занятті завдяки розв'язанню хореографічно-творчих квазіпрофесійних завдань змогли продемонструвати рівень знань вікових та індивідуальних особливостей дітей молодшого шкільного віку, власне вміння формувати їхню творчу уяву та фантазію методом імпровізації.

Практичне заняття на тему «Використання засобів естетотерапії на уроках хореографії з молодшими школярами» з дисципліни «Шкільний курс хореографії» (IV курс, 7 семестр) проходило у вигляді педагогічного тренінгу, метою якого було формування в здобувачів уміння застосовувати засоби естетотерапії на заняттях хореографії в системі шкільної та позашкільної освіти.

Педагогічна ситуація 1

Оберіть вид і напрям уроку хореографії для молодших школярів, у процесі якого доцільно використовувати елементи танцювальної терапії та музикотерапії на етапі засвоєння знань.

Хореографічно-творчі завдання:

1. Уявіть, що Ви вчитель хореографії. Підготуйте й відтворіть фрагмент уроку, передбачивши залучення завдань з музикотерапії.

2. Уявіть, що Ви вчитель хореографії. Проведіть етап пояснення танцювальної комбінації на уроці хореографії з використанням фототерапії. Проаналізуйте результативність своєї діяльності.

Формування вміння майбутніх учителів хореографії застосовувати засоби естетотерапії на уроках хореографії відбувалося за допомогою тре-

нінгу, на якому спочатку викладач демонстрував зразок виконання завдання, а потім студенти відтворювали його на новому змісті. Наведемо приклади самостійно розроблених студентами-хореографами фрагментів уроків.

Так, К. Аліна (IV курс) зробила акцент на застосуванні фототерапії, що вважається одним із новітніх напрямів розвитку естетотерапії мистецькими засобами на сучасному етапі, незважаючи на досить тривалий період існування самого мистецтва фотографії. Студентка під час проведення фрагменту уроку використовувала техніки, ігри та вправи мультимодального характеру (техніки «Фотографія в поєднанні з вільним рухом», «Виразні жести й пози», «Танок почуттів», «Живі скульптури», «Галерея образів» тощо).

Б. Карина (IV курс) під час проведення фрагменту уроку з молодшими школярами застосовувала ігротерапію, аргументуючи свій вибір її позитивним впливом на пізнавально-танцювальну діяльність учнів, їхню здатність до активної комунікації та самовиховання, установлення різноманітних контактів і взаємодії дітей між собою для подолання скутості, низької самооцінки тощо. Студентка вдало використовувала ігри на розвиток художньо-творчих здібностей («Мурашки», «Кактус та верба» тощо), на розвиток комунікативних навичок («Травинка», «Дзеркало рухів» тощо), на зняття психоемоційного напруження («Дракон», «Дзеркало», «Зоопарк» тощо).

Отже, перші спроби студентів у проведенні уроків хореографії з використанням засобів естетотерапії сприяли пошуку власних завдань для молодших школярів з розвитку їхніх художньо-творчих здібностей.

Практичне заняття з теми «Розвиток творчої індивідуальності на уроках сучасного танцю» (дисципліна «Теорія і методика сучасного танцю» (III курс, 6 семестр)) мало на меті формування виконавських знань майбутніх учителів хореографії та вмінь створювати педагогічні ситуації й розв'язувати хореографічно-творчі завдання.

Педагогічна ситуація 1

У процесі виконання розігріву на уроці сучасного танцю вчителю необхідно включити завдання з танцювальної творчої імпровізації.

Хореографічно-творчі завдання:

1. Повторюючи розігрів на середині залу, виконайте вільне переміщення в просторі з додаванням імпровізаційних вправ-дій.

2. Після виконання вивченої раніше комбінації розігріву створіть пари та передайте свої почуття в танці, використовуючи контактну імпровізацію.

Так, Б. Євгенія (III курс) під час переміщення в просторі використовувала вправи-дії в першому танцювальному рівні («повземо»), передаючи образ листочка, який упав із дерева та рухається

за вітром. М. Тетяна (IV курс) намагалася стрибати з камінчика на камінчик, відтворюючи в танцювальній імпровізації перехід по річці.

Педагогічна ситуація 2

Під час виконання крос-переміщень учителю хореографії потрібно залучити вправи-завдання на сольну та групову танцювальну імпровізацію.

Хореографічно-творчі завдання:

1. Виконайте сольну імпровізацію в переміщенні, передаючи будь-який образ.

2. Парами виконайте переміщення та імпровізацію, намагаючись передати те, що один свариться, а інший просить вибачення.

3. У груповій імпровізації переміщуйтесь у просторі, передаючи катання на роликах у парку.

Так, наприклад, М. Марія (III курс) передавала образ кішки, виконуючи сольну імпровізацію. С. Максим (III курс) в імпровізаційному танці перевтілювався на пацюка, виконував швидкі рухи ногами та руками, переміщувався тільки в другому танцювальному рівні (нижче за свій зріст).

Отже, під час практичного заняття студенти-хореографи виконували хореографічно-творчі завдання з танцювальної імпровізації, де кожен мав можливість імпровізувати в процесі танцювальної діяльності, що сприяло формуванню виконавських і творчих умінь і навичок майбутніх учителів хореографії.

Проілюструємо приклади практичних занять з фахових дисциплін, спрямованих на формування балетмейстерських знань і вмінь.

Практичне заняття з дисципліни «Теорія і методика роботи з дитячим хореографічним колективом» (III курс, 6 семестр) на тему «Танцювальний репертуар для дітей молодшого шкільного віку» проходило у формі обговорення відеопрезентацій танцювальних номерів дітей молодшого шкільного віку.

Хореографічно-творчі завдання:

1. Розкрийте вимоги до дитячого репертуару. Чи були з переглянутих номерів ті, які не відповідають вимогам?

2. Розкрийте поетапність постановочної роботи на прикладі аналізу хореографічної композиції «Бешкетний хор» ансамблю «Мар'єн» (м. Бердянськ).

3. Як Ви вважаєте, у яких із переглянутих номерів розкриті соціально значущі й актуальні теми?

Наведемо приклади виконання студентами хореографічно-творчих завдань.

Так, на думку М. Марини (III курс), композиція «Непосидючі» відповідає перерахованим вимогам, а в танці «На районі» музичний супровід і танцювальні рухи не відповідають віковим особливостям молодших школярів.

Л. Олександр (III курс) проаналізував композицію «Бешкетний хор», підкресливши, що вчитель

хореографії вдало підібрав музичний матеріал, а потім створив танець і розучив його з дітьми молодшого шкільного віку.

Отже, практичне заняття у формі відеоспостереження й аналізу танцювальних творів сприяло закріпленню та вдосконаленню балетмейстерсько-творчих знань і вмінь майбутніх учителів хореографії.

Отже, використання спеціальних хореографічно-творчих завдань сприяло самостійному виокремленню здобувачами професійних завдань, розвитку вміння аналізувати проблемні ситуації,

конкретні психолого-педагогічні умови їх виникнення та знаходити шляхи розв'язання.

Активне впровадження різних форм і методів роботи в професійно-орієнтовану підготовку майбутніх хореографів сприяло формуванню нового педагогічного мислення щодо подальшої хореографічної діяльності з молодшими школярами.

Перспективи подальших розвідок передбачають розроблення та апробацію системи практико-орієнтованої підготовки майбутніх учителів хореографії до роботи в закладах загальної середньої освіти з дітьми різного віку.

Література

1. Бурля О.А. Формування педагогічної майстерності керівника дитячого хореографічного об'єднання : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.06 / Київ. нац. ун-т культури і мистецтв. Київ, 2004. 219 с.
2. Методика роботи з хореографічним колективом: Основи курсу : навчально-методичний посібник / В.М. Волчукова, Н.А. Бугаєць, О.В. Ліманська, О.М. Тищенко. Харків : ХНПУ імені Г.С. Сковороди, 2013. 326 с.
3. Тараненко Ю.П. Підготовка майбутніх учителів хореографії до розвитку художньо-творчих здібностей молодших школярів : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Берд. держ. пед. ун-т. Бердянськ, 2017. 282 с.

References

1. Burlia O. A. (2004). Formuvannya pedahohichnoi maisternosti kerivnyka dytiachoho khoreohrafichnoho obiednannya: dys. ... kand. ped. nauk: 13.00.06 [Formation of pedagogical skill of the head of children's choreographic association: dis. ... cand.ped.science: 13.00.06] Kyiv. nats. un-t kulyury i mystetstv [in Ukrainian].
2. Volchukova V. M., Buhaiets N. A., Limanska O. V., Tishchenko O. M. (2013). Metodyka roboty z khoreohrafichnym kolektyvom: Osnovy kursu: navch.-metod. posib. [Methods of working a choreographic team: Fundamentals of the course: a textbook]. Kharkiv: KhNPU imeni H. S. Skovorody [in Ukrainian].
3. Taranenko Yu. P. (2017). Pidhotovka maibutnikh uchyteliv khoreohrafii do rozvytku khudozhno-tvorchykh zdibnostei molodshykh shkoliariv : dys. ... na zdobutia nauk. stup. kand. ped.nauk: spets. 13.00.04 [Preparation of future teachers of choreography for the development of artistic and creative abilities of junior schoolchildren: dis. ... for the degree of cand. of ped. scien.: spec. 13.00.04]. Berdiansk. Berd. derzh. ped. un-t [in Ukrainian].